

ปัญหาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม*

PROBLEMS ON THE ABUSE OF DOMINANT POWER OF THE DIGITAL PLATFORM SERVICE PROVIDERS

รุ่งโรจน์ ลีลาบุรณะศักดิ์

Roongrot Leelaboornasak

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Laws, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: roongrot.leela@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มถึงรูปแบบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม 2) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงแนวทางการพิจารณาและมาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มของประเทศไทยและต่างประเทศ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายแข่งขันทางการค้าของไทยในปัจจุบันหรือการบังคับใช้กฎหมายฉบับใหม่สำหรับการป้องกันและกำกับดูแลธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เหมาะสมและเป็นธรรมในบริบทของกฎหมายไทย โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป ประเทศเยอรมนี และประเทศจีน การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เอกสารจากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งมีที่มาจากงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งจากวรรณกรรมภาษาไทยจำนวน 4 ฉบับ และวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 7 ฉบับ จากการศึกษาวิจัย พบว่า การพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยยังไม่เพียงพอและเหมาะสมเท่าที่ควร เนื่องจากลักษณะเฉพาะและความซับซ้อนของธุรกิจดังกล่าวที่มีความแตกต่างจากธุรกิจทั่วไป ทำให้การปรับใช้กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถนำมาปรับใช้กับบรรดากรณีที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายการแข่งขันทางการค้าและออกมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติม เพื่อกำกับดูแลการประกอบธุรกิจดังกล่าวอย่างครอบคลุม รวมถึงเพื่อก่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าในตลาดอย่างเสรีและเป็นธรรม

คำสำคัญ: ธุรกิจให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม, การใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม, กฎหมายการแข่งขันทางการค้า

Abstract

This research aims 1) To study and understand the digital platform business, including the business model of digital platform services and the market dominance of the digital platform service sector; 2) To examine and understand the approaches and measures for preventing the abuse of dominant power by digital platform service businesses in Thailand and other countries;

* Received June 24, 2024; Revised July 17, 2024; Accepted July 27, 2024

and 3) To explore ways to amend and improve Thailand's current Trade Competition Law or to enforce new laws to effectively prevent and regulate the digital platform service business in a manner that is appropriate and fair within the context of Thai law. This includes a comparative study between the Trade Competition Act B.E. 2560 (2017) and relevant rules and regulation, with foreign laws and legal measures from the European Union, Germany, and China. This research is qualitative in nature, employing documentary research methodology which involved examining data from secondary data sources from 4 Thai literature sources and 7 foreign literature sources. This research found that the current consideration of the abuse of dominant power in the digital platform service business under Thailand's Trade Competition Law is insufficient and inappropriate due to the unique characteristics and complexity of such businesses, which differ from traditional businesses. Consequently, the application of the current law cannot adequately address emerging cases. The researcher therefore suggests amending the Trade Competition Law and introduce additional legal measures to comprehensively regulate the digital platform service business and promoting free and fair competition in the market.

Keyword: Digital Platform Service Business, Abuse of Dominant Power, Competition Laws

บทนำ

ธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) เป็นธุรกิจการให้บริการพื้นที่บนระบบอินเทอร์เน็ต ในลักษณะที่เป็นสื่อกลางที่ให้ผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเชื่อมต่อหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อเกิดการสร้างและแลกเปลี่ยนมูลค่าทางเศรษฐกิจระหว่างกัน โดยที่ผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นเพียงตัวกลางสำหรับนำสินค้าและบริการที่อยู่ในตลาดมาบูรณาการร่วมกัน แต่อาจมิใช่เป็นผู้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการนั่นเอง (Marshall, W. et al., 2016) ด้วยลักษณะเฉพาะตัวของดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีความแตกต่างจากการประกอบธุรกิจทั่วไป ซึ่งได้แก่ รูปแบบการแสวงหารายได้ ผลกระทบทางเครือข่าย การประหยัดจากขอบเขตและขนาด การรุกคืบตลาดในแนวตั้งและแนวนอน และการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Nooren, P. et al., 2018) ล้วนส่งผลให้ธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายแก่การประกอบธุรกิจทั่วไป โดยอาศัยความได้เปรียบจากการอำนวยความสะดวกต่อผู้ประกอบการรายย่อยในการเสนอสินค้าหรือบริการของตน ประกอบกับความสามารถในการเข้าถึงผู้บริโภคของผู้ประกอบธุรกิจ และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภคในระยะยาว ซึ่งส่งผลให้ตลาดการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เติบโตอย่างรวดเร็ว (Muller, P. et al., 2011)

ความเติบโตและการขยายตัวของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม แม้จะส่งผลให้เกิดความเติบโตต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของแต่ละประเทศอย่างกว้างขวาง แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการผูกขาดตลาดและการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ จากการศึกษา พบว่า ธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มมีแนวโน้มการกระจุกตัวสูง อันเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะตัวของดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่สามารถครองอำนาจตลาดได้เพียงไม่กี่ราย และทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดเพื่อแข่งขันได้ (อัครพล ฮาบเจริญ, 2564) อีกทั้งอิทธิพลของธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เข้ามามีบทบาท โดยการเข้ามาเป็นคนกลางที่เชื่อมโยงระหว่างตลาดผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการกับตลาดผู้บริโภคเข้าด้วยกัน ในฐานะผู้คุมประตู (Gatekeeper) ที่สามารถควบคุมผู้ใช้บริการโดยกำหนดกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขการใช้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มให้ผู้ใช้บริการต้อง

ยอมรับและปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอาจนำมาสู่การใช้อำนาจเหนือตลาดอย่างไม่เป็นธรรมหรือการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเพียงประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่กลับเกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก (เขมภัทร ทฤษฎีคุณ, 2567) ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐจะต้องเข้ามามีบทบาทในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม รวมถึงการป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม (European Commission, 2016)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นความท้าทายที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มในประเทศไทยแล้ว พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นธุรกิจสมัยใหม่ที่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก โดยเฉพาะในประเด็นกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย ทำให้การปรับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยยังคงจำกัดอยู่ในมุมมองของการกำกับดูแลและป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดตามธุรกิจทั่วไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของธุรกิจดังกล่าวที่มีความซับซ้อนมากกว่าธุรกิจทั่วไป ดังนั้น การศึกษาและทำความเข้าใจธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม จึงเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และความเข้าใจ และเพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย เพื่อกำกับดูแลและป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มถึงรูปแบบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มและการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม
2. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงแนวทางการพิจารณาและมาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของไทยในปัจจุบันหรือการบังคับใช้กฎหมายฉบับใหม่ สำหรับการป้องกันและกำกับดูแลธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เหมาะสมและเป็นธรรมในบริบทของกฎหมายไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าและเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการศึกษาเอกสารวรรณกรรมทั้งวรรณกรรมภาษาไทย จำนวน 4 ฉบับ และวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 7 ฉบับ รวมถึงการศึกษาเอกสารในรูปแบบตำราทางกฎหมาย บทความทางกฎหมาย ตั๋วบทกฎหมายไทย ตั๋วบทกฎหมายต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย รายงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลเอกสารทางกฎหมายในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีขอบเขตระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อศึกษาวิจัยในระหว่าง พ.ศ. 2565-2567 เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบและหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มถึงรูปแบบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มและการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม สำหรับความหมายของบริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม ตั๋วบทกฎหมายในหลายประเทศได้ให้ความหมายของ “บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม” คล้ายคลึงกับความหมายของ “บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล” ตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล

ที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ซึ่งหมายความว่า “การให้บริการสื่อกลางทางอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อกันโดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ระหว่างผู้ประกอบการผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการ เพื่อให้เกิดธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะคิดค่าบริการหรือไม่ก็ตาม แต่ไม่รวมถึงบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีไว้เพื่อเสนอสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลรายเดียวหรือบริษัทในเครือ ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าว ไม่ว่าจะเสนอสินค้าหรือบริการแก่บุคคลภายนอกหรือแก่บริษัทในเครือ” ซึ่งจะเห็นได้ว่า ลักษณะสำคัญของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นธุรกิจลักษณะใหม่ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจทั่วไป คือ การให้บริการแก่ผู้ใช้บริการหรือผู้บริโภคหลายกลุ่มต่างกันในธุรกิจ หรือที่เรียกว่า “ความเป็นตลาดหลายด้าน (Multi-sided market)” โดยการเชื่อมต่อกันโดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เกิดการทำธุรกรรมระหว่างกัน ในขณะที่ธุรกิจทั่วไปมักจะมีการทำธุรกรรมต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการโดยตรงเพียงกลุ่มเดียว นอกจากนี้ จากผลการศึกษาบทความและงานวิจัยของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มมีลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างจากธุรกิจทั่วไป 5 ประการ ได้แก่ 1) รูปแบบการแสวงหารายได้ (Revenue model) 2) ผลกระทบทางเครือข่าย (Network Effect) 3) การประหยัดจากขนาดและขอบเขต (Economies of scale and scope) 4) การบูรณาการในแนวนอนและแนวตั้ง (Horizontal and vertical integration) 5) การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ซึ่งลักษณะเฉพาะของธุรกิจดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ประกอบการที่ได้รับประโยชน์จากลักษณะดังกล่าวเพียงไม่กี่รายสามารถเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดได้ ดังนั้น ในการพิจารณาธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเด็นความเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดหรือการใช้อำนาจเหนือตลาดอย่างไม่เป็นธรรม จะต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของธุรกิจดังกล่าว โดยอาจไม่สามารถนำแนวทางพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดตามธุรกิจทั่วไปมาปรับใช้ได้ในทุกกรณี

2. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงแนวทางการพิจารณาและมาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มของประเทศไทยและต่างประเทศ ในการพิจารณาว่าการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจเป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมอันเป็นความผิดตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าหรือไม่ จะต้องพิจารณา 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นหลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด และประเด็นพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม โดยจะแยกพิจารณาเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ประเด็นหลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด กฎหมายแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยในปัจจุบันได้กำหนดหลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดโดยพิจารณาจากจำนวนส่วนแบ่งตลาด และยอดเงินขาย ตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พ.ศ. 2563 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีแรกผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่งในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และมียอดเงินขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาทขึ้นไป และอีกกรณี คือ กรณีผู้ประกอบธุรกิจสามารถรายใดรายหนึ่งในตลาดใดตลาดหนึ่งซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมารวมทั้งกันตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป เว้นแต่ผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่งที่มียอดเงินขายในปีที่ผ่านมาต่ำกว่า 1 พันล้านบาท หรือมีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาต่ำกว่าร้อยละ 10 ซึ่งทั้งสองกรณีนั้น หากผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ใดหลักเกณฑ์ก็ไม่ถือเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด

สำหรับมาตรการของต่างประเทศ การพิจารณาความเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดของประเทศส่วนใหญ่จะไม่กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเหมือนอย่างประเทศไทย แต่จะอยู่ในรูปแบบการพิจารณาโดยคณะกรรมการแข่งขันทางการค้า โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ส่วนแบ่งตลาด ระดับการแข่งขันในตลาดที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการต่อรอง แหล่งเงินทุนและทรัพยากร ความสามารถในการเข้าสู่ตลาด เป็นต้น ทั้งนี้ ในประเด็นหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัล

แพลตฟอร์มจะมีการใช้มาตรการทางกฎหมายในการพิจารณาแตกต่างกันไป สหภาพยุโรปมีการประกาศใช้กฎหมาย Digital Market Act โดยกำหนดผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อตลาดในสหภาพยุโรปอย่างมีนัยสำคัญที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำกับดูแลโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งเรียกว่า “ผู้คุมประตู (Gatekeeper)” ส่วนประเทศเยอรมนี ได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแข่งขันทางการค้าโดยกำหนดปัจจัยในการพิจารณาอำนาจเหนือตลาดสำหรับธุรกิจที่มีลักษณะเป็นตลาดหลายด้าน หรือธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยเฉพาะ ซึ่งได้แก่ผลกระทบต่อเครือข่ายทางตรงและทางอ้อม (Direct and indirect network effect) ความสามารถของผู้ใช้บริการในการใช้บริการจากหลาย ๆ แหล่งคู่ขนานกันและต้นทุนการเปลี่ยนแปลง การประหยัดต่อขนาดของผู้ประกอบการที่เกิดจากผลกระทบต่อเครือข่าย การเข้าถึงข้อมูลในการแข่งขัน และความกดดันจากการแข่งขันเชิงนวัตกรรมตามมาตรา 18(3a) แห่งกฎหมายแข่งขันทางการค้าของประเทศเยอรมนี ส่วนประเทศจีนได้กำหนดปัจจัยในการพิจารณาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะ ได้แก่ ส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์ม ความสามารถในการควบคุมตลาด บทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มในตลาด (จำนวนของผู้ประกอบการหรือจำนวนบริการของดิจิทัลแพลตฟอร์ม) สถานะทางการเงินและข้อได้เปรียบในเชิงเทคนิค ระดับการแข่งขันในตลาดที่เกี่ยวข้องและการเข้าสู่ตลาด เป็นต้น

2.2 ประเด็นพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม พฤติกรรมที่เป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดอันเป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย พฤติกรรม 4 ลักษณะ ตามมาตรา 50 ได้แก่ การกำหนดหรือรักษาระดับราคาสินค้าหรือบริการ การกำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบการอื่นซึ่งเป็นคู่ค้าของตน การลดปริมาณสินค้าหรือบริการให้น้อยกว่าความต้องการของตลาด และการแทรกแซงการประกอบธุรกิจอื่นเท่านั้น

สำหรับลักษณะพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดของผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม เมื่อศึกษาคดีตัวอย่างและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยและต่างประเทศแล้ว จะพบว่า พฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) พฤติกรรมการกีดกันผู้ประกอบการอื่นโดยมิชอบ (Exclusionary Abuse) ได้แก่ พฤติกรรมใด ๆ ที่ผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มทำให้ผู้ใช้บริการต้องใช้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มของตนแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น หรือสร้างอุปสรรคในเชิงเทคนิคให้การเปลี่ยนไปใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มอื่น หรือการจำกัดการแสดงผลหรือการเข้าถึงบริการของผู้ประกอบการรายอื่นเพื่อมิให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงหรือใช้บริการของผู้ประกอบการรายอื่น 2) พฤติกรรมการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (Exploitation Abuse) โดยในกรณีของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มไม่จำกัดเพียงพฤติกรรมใด ๆ เพื่อให้ได้รับกำไร ส่วนแบ่งตลาด หรือผลประโยชน์ใดอันมิควรได้โดยมิชอบเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระทำใด ๆ เพื่อแสวงหาข้อมูล หรือการผูกขาดข้อมูลสำหรับการเอื้อประโยชน์ให้ตนสามารถใช้ข้อมูลเฉพาะสำหรับบริการของตนโดยมิชอบ

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายแข่งขันทางการค้าของไทยในปัจจุบันหรือการบังคับใช้กฎหมายฉบับใหม่ ปัญหาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลากหลายประเทศ เนื่องจากปัจจุบันธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าสูงและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั่วโลก ทำให้หลากหลายประเทศได้รับผลกระทบจากผู้ประกอบการรายใหญ่แตกต่างกันไป อีกทั้งแต่ละประเทศกำหนดแนวทางและมาตรการในการป้องกันปัญหาการใช้อำนาจเหนือตลาดแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ สำหรับสหภาพยุโรป นอกจากจะมีสนธิสัญญาว่าด้วยการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (the Treaty on the Functioning of the European Union : TFEU) ซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของสหภาพยุโรปแล้ว คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปยังได้มีการบังคับใช้กฎหมายฉบับใหม่เพื่อกำกับดูแลผู้ประกอบการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มรายใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของ

สหภาพยุโรปเป็นการเฉพาะ ที่ใช้ชื่อว่า “Digital Market Act (DMA)” ประเทศเยอรมนี แม้ประเทศเยอรมนีเป็นหนึ่งในประเทศในสหภาพยุโรปที่อยู่ภายใต้บังคับใช้ของ DMA แต่ประเทศเยอรมนีก็มีการออกมาตรการทางกฎหมายของตนเองเพื่อกำกับดูแลและป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจดังกล่าว โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศเยอรมนี เพื่อให้ครอบคลุมกับลักษณะธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นการเฉพาะ ส่วนประเทศจีน นอกจากประเทศจีนจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายต่อต้านการผูกขาดของประเทศจีนบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับกรณีธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มแล้ว คณะกรรมการต่อต้านการผูกขาดแห่งคณะมนตรีแห่งรัฐของประเทศจีน (Anti-Monopoly Commission of the State Council) ยังได้ออก “แนวทางในการพิจารณาการจำกัดการแข่งขันทางการค้าสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Antitrust Guidelines for the Platform Economic Industry)” หรือที่เรียกว่า “Platform Guideline” ซึ่งเป็นแนวทางในการพิจารณาการกระทำที่เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าของประเทศจีนสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นการเฉพาะ

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยเฉพาะเจาะจง ทำให้การพิจารณาและปรับใช้กฎหมายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 และประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าที่เกี่ยวข้องเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากลักษณะเฉพาะและความซับซ้อนของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มซึ่งมีความแตกต่างจากการประกอบธุรกิจทั่วไป ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันไม่เหมาะสมและครอบคลุมกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่าที่ควร ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ดังนั้น จึงเป็นการสมควรที่ประเทศไทยควรมีมาตรการในการกำกับดูแลและป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มด้วย

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาเปรียบเทียบและทำความเข้าใจลักษณะการประกอบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มกับธุรกิจทั่วไปแล้ว สามารถสรุปข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มกับธุรกิจทั่วไปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการประกอบธุรกิจ การประกอบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นรูปแบบแพลตฟอร์ม (Platform) กล่าวคือ ผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มจะวางตัวเป็นสื่อกลางในการเชื่อมต่อข้อมูลผ่านทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อให้ผู้ใช้บริการทำธุรกรรมระหว่างกัน โดยที่ผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกรรมที่สร้างขึ้นระหว่างผู้ใช้บริการโดยตรง อีกทั้งมูลค่าเศรษฐกิจของดิจิทัลแพลตฟอร์มจะขึ้นอยู่กับมูลค่าของธุรกรรมที่เกิดขึ้นในดิจิทัลแพลตฟอร์ม ต่างกับธุรกิจทั่วไปที่มูลค่าเศรษฐกิจจะขึ้นกับตัวสินค้าหรือบริการที่ผู้จำหน่ายสินค้าหรือให้บริการเป็นผู้จำหน่ายหรือให้บริการ (Parker, G. G. et al., 2016) 2) ความเป็นตลาดหลายด้าน (Multi-sided market) ธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มจะมีผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ใช้บริการหลายกลุ่มแตกต่างกันในดิจิทัลแพลตฟอร์มหนึ่ง ในขณะที่ธุรกิจทั่วไปมักเป็นการให้บริการแก่ผู้บริโภคกลุ่มเดียว 3) ผลกระทบทางเครือข่าย (Network effect) ผลกระทบทางเครือข่ายเป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม เนื่องจากความเป็นตลาดหลายด้านของดิจิทัลแพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่จำนวนผู้ใช้บริการในกลุ่มหนึ่งสามารถดึงดูดผู้ใช้บริการรายอื่นทั้งในกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่มกันให้มาใช้บริการมากยิ่งขึ้น 4) ความมุ่งหมายของการประกอบธุรกิจ ผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มมิได้มุ่งหวังเพียงการแสวงหากำไรจากการให้บริการโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ใช้งานจำนวนมากเพื่อแสวงหารายได้จากข้อมูลดังกล่าวโดยอาศัยการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เนื่องจากปัจจุบันข้อมูลเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการดิจิทัลแพลตฟอร์มสามารถให้บริการผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อ

ความต้องการของผู้บริโภคอย่างแม่นยำ และสร้างรายได้อย่างมหาศาล ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มแตกต่างจากธุรกิจทั่วไป ดังนั้น กฎหมายจึงควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาหลักแนวคิด แนวทางการพิจารณา ให้ครอบคลุมต่อความเป็นพลวัตของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากการประกอบธุรกิจรูปแบบเดิม

2. จากการศึกษาและทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม และผลกระทบจากการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม โดยพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยและกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่าการพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมสำหรับกรณีผู้ประกอบการทั่วไป ยังไม่เพียงพอและครอบคลุมที่จะนำมาใช้บังคับกับบรรดากรณีของผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม ดังต่อไปนี้

2.1 ประเด็นหลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด ปัจจุบันประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดตามประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง หลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พ.ศ. 2563 โดยพิจารณาส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขาย ซึ่งหากผู้ประกอบการรายใดมีส่วนแบ่งตลาดหรือยอดเงินขายไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวก็ไม่ถือเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าในกรณีการประกอบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มส่วนแบ่งตลาดและยอดเงินขายมิใช่ปัจจัยสำคัญที่กำหนดความมีอำนาจเหนือตลาดอย่างในกรณีผู้ประกอบการทั่วไป แต่ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง ได้แก่ เทคโนโลยีและสารสนเทศที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบธุรกิจ (Pentti, K., 2020) อันเนื่องมาจากผลกระทบของเครือข่าย (Network Effect) และการผูกขาดข้อมูล (Data Monopoly) ของดิจิทัลแพลตฟอร์มหนึ่ง ซึ่งสะท้อนได้ถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจและอำนาจตลาดของผู้ให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มได้อย่างแท้จริง โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น จำนวนผู้ใช้บริการและฐานผู้ใช้บริการ มูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในดิจิทัลแพลตฟอร์มความสามารถในการผูกขาดข้อมูล ผลกระทบทางเครือข่าย ต้นทุนการเปลี่ยนของผู้บริโภค การประหยัดต่อขนาดและขอบเขต การเข้าถึงข้อมูลผู้ใช้บริการ เป็นต้น นอกจากนี้ ลักษณะเฉพาะของธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มบางประเภทจะไม่มีผลสร้างรายได้ด้วยการเก็บค่าบริการจากผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งทำให้ไม่เกิดยอดเงินขายในการใช้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม อันส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวอาจไม่เข้าหลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดได้ แม้ในทางความเป็นจริง ดิจิทัลแพลตฟอร์มรายดังกล่าวอาจเป็นดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก หรือมีการทำธุรกรรมในดิจิทัลแพลตฟอร์มสูงเพียงพอที่จะมีอำนาจเหนือตลาดซึ่งสามารถควบคุมตลาดได้ โดยไม่ได้รับผลกระทบจากการแข่งขันในตลาดจากผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นแต่อย่างใด (รุ่งนภา อติธรรมกุล และเศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ, 2564) ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดในกรณีธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม อาจยึดถือตามแนวทางตามกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย โดยให้อำนาจคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าพิจารณาเป็นรายกรณีโดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ส่วนแบ่งตลาดของผู้ประกอบธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์ม ความสามารถในการควบคุมตลาดบทบาทของผู้ประกอบธุรกิจดิจิทัลแพลตฟอร์มในตลาด (จำนวนของผู้ประกอบธุรกิจหรือจำนวนบริการของดิจิทัลแพลตฟอร์ม) สถานะทางการเงินและข้อได้เปรียบในเชิงเทคนิค ระดับการแข่งขันในตลาดที่เกี่ยวข้องและการเข้าสู่ตลาด เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้หลักเกณฑ์ดังกล่าวมิได้กำหนดอย่างตายตัว แต่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดเป็นรายกรณีตามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพการแข่งขันในตลาดในช่วงเวลาที่พิจารณา

2.2 ประเด็นพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม โดยทั่วไปลักษณะพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ พฤติกรรมการกีดกันผู้ประกอบการอื่นโดยมิชอบ (Exclusionary Abuse) และพฤติกรรมการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (Exploitation Abuse) (สุธีร์ ศุภนิตย์, 2555) เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำที่เป็นการใช้อำนาจเหนือตลาดอันเป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย แม้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเป็นการกำหนดลักษณะการกระทำอันเป็นความผิดในลักษณะกว้าง ๆ เพื่อให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามีอำนาจพิจารณาตีความกฎหมายให้เข้ากับพฤติกรรมที่หลากหลายแล้ว แต่เมื่อพิจารณาลักษณะพฤติกรรมและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีต่าง ๆ แล้ว พบว่า บทบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังไม่รวมถึงพฤติกรรม “การแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลโดยไม่มีเหตุผลสมควร” ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมากในการประกอบธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม เนื่องจากข้อมูลเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีมูลค่าสูงและสามารถสร้างความได้เปรียบให้กับผู้ประกอบการข้อมูลได้อย่างมากโดยอาศัยการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ ข้อมูลจึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการผูกขาดเพื่อให้ตนสามารถแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลได้แต่เพียงผู้เดียว ไม่ว่าจะการผูกขาดข้อมูลดังกล่าวจะมีความชอบด้วยกฎหมายหรือมีเหตุผลสมควรหรือไม่ก็ตาม ตัวอย่างพฤติกรรม เช่น การเก็บรวบรวมหรือใช้ข้อมูลของผู้ใช้งานที่ได้รับจากบริการอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริการนั้น ๆ การกำหนดเงื่อนไขการใช้บริการในลักษณะการจำกัดทางเลือกหรือจำกัดวิธีการใช้บริการของผู้ใช้งานโดยไม่มีเหตุผลสมควร การปกปิดข้อมูลหรือไม่แจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการอย่างครบถ้วนโดยไม่มีเหตุผลสมควร การเลือกปฏิบัติในทางที่เป็นคุณแก่การจำหน่ายสินค้าหรือบริการของตนในบริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม การจำกัดขีดความสามารถทางธุรกิจของผู้ประกอบการอื่นเกี่ยวกับการซื้อหรือจำหน่ายสินค้าหรือบริการ การปฏิเสธหรือสร้างความยากลำบากในการโอนย้ายข้อมูลของผู้ใช้บริการ การเรียกค่าตอบแทนโดยไม่มีเหตุผลสมควร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประเทศไทยควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยเพิ่มบทบัญญัติลักษณะพฤติกรรม “การแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลโดยไม่มีเหตุผลสมควร” ด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่า เพื่อให้การตีความและปรับใช้บทบัญญัติมาตรา 50 เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมถึงบรรดากรณีที่เกิดขึ้นสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าควรกำหนดแนวทางการพิจารณาการกระทำอันเป็นความผิดตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าว เพื่อสร้างแนวทางปฏิบัติเพื่อพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อเป็นกลไกในการกำกับดูแลและป้องกันปัญหาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย

3. เมื่อพิจารณาระบบกฎหมายของประเทศไทยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางที่ประเทศไทยควรยึดถือในการแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจเหนือตลาดของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด นั่นคือ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 บางส่วน และการประกาศแนวทางพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมในธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยเฉพาะ ซึ่งคล้ายคลึงกับมาตรการในการแก้ไขปัญหามาตรการในประเทศจีน ที่มีการแก้ไขกฎหมายการแข่งขันทางการค้าบางส่วนและออกแนวทางในการพิจารณาการกระทำที่เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้าของประเทศจีนสำหรับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นการเฉพาะ (Chen, B., & Fu, X., 2022) เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายหลักของประเทศไทยที่มีเจตนารมณ์ในการป้องกันการผูกขาดและการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมโดยกำหนดห้ามการกระทำที่เป็นการจำกัดการแข่งขันทางการค้า และส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เสรีและเป็นธรรมโดยไม่จำกัดประเภทธุรกิจ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการออกกฎหมายฉบับใหม่เพื่อให้เกิดความทับซ้อนของกฎหมายอีก อีกทั้งคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามีอำนาจ

ออกระเบียบหรือประกาศกำหนดแนวทางพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมในธุรกิจให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเพิ่มเติมโดยอาศัยอำนาจความในมาตรา 17(2) และ 17(3) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 การออกประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าจึงสามารถทำได้โดยใช้ระยะเวลาไม่ยาวนาน ไม่ยุ่งยากและซับซ้อนเทียบเท่าการออกกฎหมายพระราชบัญญัติฉบับใหม่ที่อาศัยระยะเวลาและงบประมาณในการพิจารณาเป็นอย่างมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นธุรกิจรูปแบบใหม่ที่มีความเติบโตของธุรกิจและมีการขยายตัวเป็นอย่างสูง และสามารถสร้างรายได้ให้กับระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้อย่างกว้างขวาง แต่ในอีกด้านหนึ่งด้วยลักษณะเฉพาะและความซับซ้อนของธุรกิจล้วนส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจรายใหญ่สามารถผูกขาดตลาดอันก่อให้เกิดผลกระทบและปัญหาจากการใช้อำนาจเหนือตลาดได้อย่างง่ายดาย จึงมีความจำเป็นที่แต่ละประเทศจะต้องใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อกำกับดูแลการประกอบธุรกิจดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจต่อระบบเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง และเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ มาตรการอย่างหนึ่งที่เป็นกลไกของประเทศไทยในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจในมิติการแข่งขันทางการค้าในปัจจุบันได้แก่การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้และการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยยังคงจำกัดอยู่กับการกำกับดูแลธุรกิจทั่วไป ซึ่งไม่อาจปรับใช้กับธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มซึ่งเป็นรูปแบบธุรกิจสมัยใหม่ได้ในทุกกรณี จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้ในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเพื่อให้สามารถปรับใช้ได้กับรูปแบบธุรกิจการให้บริการสมัยใหม่ที่มีมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปจากการประกอบธุรกิจรูปแบบเดิมตลอดเวลา จากการศึกษากฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยในปัจจุบันเปรียบเทียบกับกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลและป้องกันการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม ผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของไทยในปัจจุบันยังมีปัญหาในการพิจารณาและปรับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้ากับพฤติกรรมการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม ผู้วิจัยเห็นว่าคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าควรเป็นผู้ริเริ่มในการออกมาตรการเพื่อกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาค้าขายอำนาจเหนือตลาดในฐานะเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทยโดยตรง โดยผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ใช้วิธีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 บางส่วน และออกประกาศแนวทางพิจารณาการใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมในธุรกิจให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อกำหนดแนวทางในการปรับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิจัยฉบับนี้จะประโยชน์ต่อผู้ที่กำลังศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวในฐานะเป็นบทความที่ก่อให้เกิดการถกเถียง อภิปราย และการศึกษาต่อยอดเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าขายอำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรมของธุรกิจการให้บริการดิจิทัลแพลตฟอร์ม และเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เขมภัทร ทฤษฎีคุณ. (2567). กำกับการแข่งขัน-คุ้มครองผู้บริโภค โจทย์ท้าทายในยุคดิจิทัลแพลตฟอร์ม. เรียกใช้เมื่อ 4 กรกฎาคม 2567 จาก <https://thaipublica.org/2024/05/competition-supervision-consumer-protection/>
- รุ่งนภา อติศรมงคล และเศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ. (2564). ปัญหาในการควบคุมพฤติกรรมการแข่งขันของธุรกิจดิจิทัลที่ไม่เป็นธรรมภายใต้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของไทยในยุคของ Big Data. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14(1), 103-129.
- สุธีร์ ศุภนิตย์. (2555). หลักการและกฎเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัครพล ฮาบเจริญ. (2564). E-Service Platform สมรรถนะดีต่อการกำกับดูแลการแข่งขัน (1) ตอน: เหตุใดธุรกิจให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์จึงกระจุกตัวสูง. คอลัมน์: ช้างสนามแข่งขัน (ทางการค้า), 1(2), 1-3.
- Chen, B. & Fu, X. (2022). Antitrust Regulation Insight: China's Digital Platforms' New Phase. Retrieved April 9, 2023, from <https://www.competitionpolicyinternational.com/antitrust-regulation-insight-chinas-digital-platforms-new-phase/>
- European Commission. (2016). Online Platforms and the Digital Single Market Opportunities and Challenges for Europe. Brussels: European Commission.
- Marshall, W. et al. (2016). Pipelines, Platforms, and the New Rules of Strategy. Harvard Business Review, 94(4), 54-60.
- Muller, P. et al. (2011). Consumer behavior in a digital environment. Brussels: European Parliament.
- Nooren, P. et al. (2018). Should We Regulate Digital Platforms? A New Framework for Evaluating Policy Options. Policy & Internet, 3(10), 264-301.
- Parker, G. G. et al. (2016). Platform Revolution. (1st ed.) New York: W.W. Norton & Company.
- Pentti, K. (2020). Defining Dominant Market Position for Digital Platforms in EU's Internal Market. In Bachelor of Laws's thesis, specialisation European Union and International law. Tallinn University of Technology.